Huvudman

utbildningsforvaltningen@edu.stockholm.se

Ärendet

Tillsyn av gymnasieskolan ESS-gymnasiet 30022894 i Stockholms kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att senast den **15 februari 2027** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande särskilt stöd. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Stockholms kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Stockholms kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. Se till att rektor, eller den rektor har delegerat uppgiften till, skyndsamt inleder en utredning om en elevs behov av särskilt stöd för varje anmälan om särskilt stöd som görs. Rektorn ska dokumentera hur många anmälningar om särskilt stöd som sker under perioden den 28 oktober 2026 till den 8 februari 2027. För varje anmälan ska anges datum för när den har kommit in samt datum för när utredning har startats respektive slutförts. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 7 § skollagen)

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser undervisningstid och individuella studieplaner.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till

Skolinspektionens diarienummer för ärendet (SI 2026:4040) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har våren 2026 inlett en tillsyn av ESS-gymnasiets skolenhet i Vällingby i Stockholms kommun. Utbildningen vid skolenheten omfattar introduktionsprogrammet individuellt alternativ med två olika studievägar: individuellt alternativ (IMA) och individuellt alternativ med specialpedagogisk verksamhet (IMA SPV). Skolenheten har läsåret 2025/2026 cirka 85 elever, varav 53 elever enligt rektor går studievägen med specialpedagogisk verksamhet.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid ESS-gymnasiet i Vällingby följer gällande bestämmelser om undervisningstid och individuella studieplaner samt extra anpassningar och särskilt stöd.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer. Besök på skolenheten har skett den 6-7 maj 2026. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat individuella studieplaner, beslut om minskad undervisningstid och åtgärdsprogram. Huvudmannen har yttrat sig och getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Extra anpassningar och särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av Stockholms kommuns utbildningsplan för introduktionsprogram läsåret 2025/2026 framgår att individuellt alternativ präglas av en hög grad av individualisering och i första hand vänder sig till elever i behov av särskilt stöd, elever med stora kunskapsbrister eller elever med svag motivation. Individuellt alternativ med specialpedagogisk verksamhet (IMA SPV) riktar sig enligt planen specifikt till elever som har behov av en särskilt anpassad lärmiljö och omfattande specialpedagogiskt stöd. Vid antagningen till denna

studieväg måste avlämnande skola bifoga dokumentation som styrker att eleven har behov av sådan utbildning.

Extra anpassningar

Lärarna, elevhälsan och rektorn beskriver att alla elever på skolan får omfattande stöd i form av extra anpassningar. Samtliga elever, oavsett studieväg, får ta del av den specialpedagogiska verksamheten med samma undervisning och lärmiljö. Lärarna uppger att flexibiliteten är stor, grupperna små och att de ibland är två lärare för en grupp. De arbetar hela tiden nära eleverna och anpassar undervisningen på olika sätt, bland annat genom konkreta instruktioner, anpassat material, korta uppgifter och möjlighet till pauser. De intervjuade eleverna anser att de får stöd, även om några säger att lärarna ibland har svårt att hinna med. Elevhälsan beskriver att skolan har en gemensam grund för anpassningar där exempelvis digitala stöd och inläsning ingår. Andra extra anpassningar kan vara specialschema, ännu mindre grupper eller en särskild sammansättning av elever i grupp.

Skolan har enligt elevhälsan och rektorn mycket kunskap och information om elevernas svårigheter och vad de behöver, bland annat genom de underlag de får in när eleverna börjar på skolan och genom olika externa utredningar som görs. Elevhälsan uppger att elevernas anpassningar diskuteras tillsammans med lärarna på elevmöten varje vecka och att de hela tiden försöker optimera anpassningarna. Anpassningarna följs även upp, genom att de tittar på elevernas resultat och måluppfyllelse, och dokumenteras i skolans system. Rektor uppger att skolan använder sig av elevhälsans alla professioner för att få olika perspektiv och hon bedömer att alla elever får de extra anpassningar som de har behov av. Elevhälsa och rektor uppger att det som på andra skolor utgör särskilt stöd och kräver åtgärdsprogram är extra anpassningar på den här skolan.

Anmälan av behov av särskilt stöd

Skolinspektionen har tagit del av skolans skriftliga rutin för anmälan och utredning av elevers behov av särskilt stöd. Elevhälsan uppger dock att rutinen inte gäller denna skolenhet utan enbart det nationella programmet på en annan skolenhet. I Vällingby diskuterar de i stället eleverna på möten tillsammans med lärarna. Rektor menar däremot att rutinen gäller hela ESS-gymnasiet, men att skollagens begrepp att anmäla är lite främmande. Enligt rektor är det en självklarhet att lärare lyfter elever vars behov inte tillgodoses.

Lärarna och elevhälsan beskriver att lärare anmäler elevers behov av särskilt stöd på veckovisa elevmöten. Anmälda elever skrivs in i protokollet och förs vidare av specialpedagogen till lokala elevhälsomöten, så kallade mini-EHT, där skolledare deltar. Åtgärder och vem som ansvarar för vad beslutas vid möten och förs till protokollet. Uppföljning sker varje vecka och vid behov kallas vårdnadshavare och elev. Lärarna uppger att de lyfter elever när de upplever att extra anpassningar inte räcker till. Elever lyfts

både för att diskutera anpassningar och anmäla elevers behov av särskilt stöd. En anmälan till rektorn görs när inget fungerar, när de inte ser någon utveckling eller progression. Enligt en lärare anmäls tre elever per möte. Det kan handla om frånvaro, behov av att koppla in elevhälsan på grund av dåligt mående eller för att en elev har backat kunskapsmässigt i ett ämne. Lärarna uppger att det finns flera elever på skolan som inte kommer att nå målen detta läsår, men eftersom eleverna klarar målen över flera år så blir det inte så många åtgärdsprogram. Det handlar enligt lärarna egentligen bara om extra anpassningar på skolan. De anser inte att det finns någon elev som är i behov av särskilt stöd, men inte får det.

Utredning av behov av särskilt stöd

Elevhälsan och rektorn uppger att tröskeln för att göra en utredning om särskilt stöd på skolan är hög och att det för en majoritet av de elever som anmäls av lärare inte startas någon utredning. I antal innebär det enligt rektor nästan alla skolans elever. Elevhälsan beskriver särskilt stöd som en ”extraordinär insats” och enligt rektor blir åtgärdsprogram endast aktuellt när eleven behöver en-till-en-undervisning, elevassistent eller undervisning utanför klassrummet, vilket är extremt sällan. Det är enbart om behov av dessa åtgärder behöver kartläggas som det startas utredningar om särskilt stöd. Rektor menar dessutom att utredningar sällan behövs eftersom skolan redan har så mycket kunskap om elevernas behov. Rektor är medveten om att skolan inte riktigt följer det formella och förstår att deras process kan uppfattas som en slags förhandsbedömning. Dock är rektor helt trygg med att ingen elev faller mellan stolarna.

Lärarna tar under intervju upp en elev som anmäldes för behov av särskilt stöd förra hösten. Rektor bekräftar att eleven är anmäld av lärare i oktober 2025. Någon utredning om särskilt stöd har inte genomförts utan de bedömde, efter diskussioner i mini-EHT, att anpassningar var tillräckliga.

Frågan om en utredning ska genomföras eller inte diskuteras på mini-EHT men det är enligt elevhälsan rektor som fattar beslut om detta. Själva utredningen görs sedan av elevhälsan tillsammans med mentor. Samråd sker med elev och vårdnadshavare. Normalt startas en utredning mellan två och fyra veckor efter anmälan. Rektor uppger att en utredning om särskilt stöd alltid avslutas med ett beslut. Har skolan väl beslutat om en utredning så blir det i princip alltid ett åtgärdsprogram för eleven

Åtgärdsprogram

Enligt information från skolan har två elever på skolenheten aktiva åtgärdsprogram i april 2026. Skolinspektionen har tagit del av dessa åtgärdsprogram och noterar att de är beslutade av rektor, innehåller datum för uppföljning och utvärdering samt överklagandehänvisning. Elevhälsan och rektorn beskriver att elev och vårdnadshavare alltid får del av det upprättade åtgärdsprogrammet och överklagandehänvisningen. Enligt

elevhälsan ansvarar specialpedagog och rektor tillsammans för att uppföljning och utvärdering av särskilt stöd i åtgärdsprogrammen sker.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt. (3 kap. 5 § skollagen)

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Det särskilda stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt. (3 kap. 7 § skollagen)

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. (3 kap. 9 § skollagen)

I förarbetena (prop. 2013/14:160 s. 21) anges följande gällande gränsdragningen mellan stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd: Det [särskilda stödet] rör sig således om insatser av mer ingripande

karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra för lärare inom ramen för den ordinarie undervisningen. Även insatsernas omfattning och varaktighet måste beaktas. Enstaka specialpedagogiska insatser under en kortare tid kan, som ovan nämnts, vara att betrakta som stöd i form av extra anpassningar medan mer omfattande eller regelbundna specialpedagogiska insatser utgör särskilt stöd.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar inledningsvis att det av utredningen framgår att skolenheten arbetar aktivt med extra anpassningar och att lärare anmäler elevers behov av särskilt stöd. Det har inte heller framkommit annat än att rektor i de fall utredning om behov av särskilt stöd har genomförts fattar beslut om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram samt att åtgärdsprogram följs upp, utvärderas och innehåller överklagandehänvisning. Skolinspektionen bedömer dock att det finns brister i skolenhetens arbete med att utreda elevers behov av särskilt stöd.

Trots att lärare anmäler många elever till elevhälsan enligt rutin så startar inte rektor utredningar om särskilt stöd annat än i undantagsfall. Elevhälsan och rektorn beskriver samstämmigt att sådan utredning endast genomförs om de på förhand ser att vissa specifika åtgärder kan komma i fråga för eleven. Visserligen förefaller lärarna ha stora möjligheter att ge eleverna stöd i form av extra anpassningar inom ramen för undervisningen, men det innebär inte att rektor kan låta bli att utreda anmälda elever. Skollagens reglering ger inte utrymme för en bedömning av om en utredning om särskilt stöd ska startas eller inte efter att en anmälan om att en elev, trots extra anpassningar, kan vara i behov av sådant stöd har kommit in. En utredning kan dock vara olika omfattande och även leda till ett beslut om att något åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Genom att skolan inte följer den lagstadgade processen fråntas elever och vårdnadshavare sin rätt att, genom ett överklagande, begära prövning av ett beslut avseende åtgärdsprogram och särskilt stöd. Att rektor inte startar utredningar om särskilt stöd för alla anmälda elever är således en brist.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Stockholms kommuns verksamhet vid ESS-gymnasiet skolenhet i Vällingby uppfyller inte författningarnas krav vad gäller utredning av särskilt stöd. Det finns därför skäl att förelägga Stockholms kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Undervisningstid och individuella studieplaner

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av Stockholms kommuns utbildningsplan för introduktionsprogram läsåret 2025/2026 framgår att utbildningen ska utformas efter elevens behov och förutsättningar samt elevens mål med utbildningen. Eleven ska senast inom två månader ha en individuell studieplan.

Inför och under tillsynen har Skolinspektionen tagit del av femton individuella studieplaner och scheman för elever på skolan. De granskade studieplanerna innehåller enbart grundskoleämnen och alla utom en innehåller kortfattade anteckningar om utbildningens mål och beräknade längd. Uppgift om elevernas undervisningstid framgår inte av någon studieplan, men i elva av dem anges att tiden är reducerad enligt rektors beslut. Samtliga intervjugrupper uppger att alla elever har en individuell studieplan och ett individuellt schema. Rektorn beskriver att elevens utbildning läggs upp på antingen ett, två eller tre år. Alla elever erbjuds att läsa heltid, men enligt lärarna läser de flesta elever 10–18 timmar i veckan. Elevernas exakta undervisningstid framgår enligt elevhälsan och rektorn av deras individuella studieplaner.

Skolinspektionen har under tillsynsbesöket tagit del av sju elevers beslut om minskad undervisningstid för läsåret 2025/2026. Besluten har fattats den 3 november 2025 av rektor på utbildningsnämndens vägnar. Av besluten framgår att samråd med elev och vårdnadshavare har skett i samband med studieplanering, att det har framkommit att eleven önskar minska omfattningen av undervisningen och att särskilda skäl för minskad tid föreligger för att underlätta målet med utbildningen. Uppgift om antal timmar saknas i besluten och i stället hänvisas det till elevens individuella studieplan och schema för den närmare utformningen och omfattningen av elevens undervisning. Rektor uppger i intervju att samtliga elever på skolan har ett beslut om minskad undervisningstid. Besluten har fattats i samband med höstens utvecklingssamtal och att elevens individuella studieplan fastställs.

Enligt huvudmannens utbildningsplan ska ett beslut om minskad undervisningstid framgå av elevens individuella studieplan genom en markering av att utbildningens omfattning är reducerad och med uppgift i anteckningsfältet om förändrat antal undervisningstimmar. Rektor kan vid skolbesöket inte förklara varför antalet timmar inte syns på någon av de kopior av individuella studieplaner som Skolinspektionen har fått del av. I komplettering efteråt uppger rektor att antalet timmar på grund av ett missförstånd inte hade lagts in i elevernas individuella studieplaner utan

dokumenterats på andra ställen i skolans system. Huvudmannen har givit in nya kopior av tio tidigare granskade studieplaner där uppgifter om antalet undervisningstimmar har lagts till. Rektor uppger att detta kommer att åtgärdas i samtliga elevers studieplaner inför läsåret 2026/2027.

Rättslig reglering

Utbildningen på introduktionsprogram bedrivs i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Eleverna har rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid). Utbildningens omfattning får dock minskas för en elev som begär det om huvudmannen bedömer att det finns särskilda skäl. (17 kap. 6 § skollagen)

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd. För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan. (17 kap. 7 § skollagen)

En elevs individuella studieplan ska innehålla följande uppgifter: 1. vilken studieväg eleven går på, 2. de kurser eller ämnesområden som eleven har valt eller valt bort, 3. övriga kurser eller ämnesområden som ingår i elevens program, 4. om eleven följer ett utökat program och i så fall vilka kurser som ligger utanför det fullständiga programmet, 5. om eleven följer ett reducerat program och i så fall i vilken omfattning samt om möjligt vilka kurser som har tagits bort, 6. om eleven följer ett individuellt anpassat program och i så fall vilka kurser som har bytts ut, 7. när det är aktuellt, elevens studier i grundskolans ämnen, och 8. om eleven får fjärrundervisning och i så fall i vilken utsträckning.

Om eleven går ett introduktionsprogram i gymnasieskolan ska den individuella studieplanen dessutom innehålla uppgifter om 1. utbildningens mål och längd, 2. delar av kurser, annan yrkesinriktad utbildning, praktik och andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling och som är avsedda att ingå i utbildningen, och 3. när det är aktuellt, det yrkesområde som utbildningen inriktas mot. (1 kap 7 § gymnasieförordningen)

För varje elev på introduktionsprogram i gymnasieskolan beslutar rektorn om hur undervisningstiden ska fördelas på gymnasieämnen, grundskoleämnen, praktik och annat som kan ingå i elevens individuella studieplan. Huvudmannen ska redovisa hur eleven har fått sin garanterade undervisningstid. (4 kap. 22 § andra och tredje stycket gymnasieförordningen)

Individuellt alternativ ska utformas utifrån elevens behov och förutsättningar. Utbildningen får innehålla grundskoleämnen som eleven saknar godkända betyg i. Den får även innehålla hela eller delar av nivåer i gymnasieämnen. Om eleven har förutsättningar för att läsa hela eller delar

av nivåer i gymnasieämnen ska utbildningen också innehålla sådana. Även andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling får ingå i utbildningen. (6 kap. 6 § gymnasieförordningen)

Skolinspektionens bedömning

Utredningen visar att samtliga elever på skolenheten har individuella studieplaner samt att eleverna under läsåret 2025/2026 har undantagits från den garanterade undervisningstiden genom beslut om minskad undervisningstid. Beträffande i vilken omfattning elevernas undervisningstid har minskats hänvisar besluten till elevernas individuella studieplaner. Skolinspektionen konstaterar att undervisningstiden inte framgick av elevernas individuella studieplaner när besluten fattades eller vid tidpunkten för Skolinspektionens tillsynsbesök. Detta har dock enligt rektorn åtgärdats inför innevarande läsår. Det framkommer således inte att ESS-gymnasiet brutit mot bestämmelserna när det gäller undervisningstid och individuella studieplaner. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

X Nicole Gazett

Beslutsfattare
Signerat av: Nicole Gazett

X Åsa Lindeberg

Föredragande
Signerat av: Åsa Lindeberg

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Jan Liljegren medverkat.